

Nr 104.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens institut för folkhälsan för budgetåret 1947/48 jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 174 och 175, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna dels till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor, dels ock till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader ett förslagsanslag av 375 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 186, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 7 mars 1947, föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att personalförteckningen för statens institut för folkhälsan må ändras enligt av föredragande statsrådet Mossberg i statsrådsprotokollet framlagt förslag, *dels* godkänna av statsrådet förordad avlöningsstat för institutet, att tillämpas från och med budgetåret 1947/48, *dels ock* under V a huvudtiteln för nämnda budgetår såsom förslagsanslag anvisa till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar 1 230 000 kronor och till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader 549 800 kronor.

För innevarande budgetår är institutets avlöningsanslag upptaget till ett belopp av 640 000 kronor och omkostnadsanslaget till 309 000 kronor.

Styrelsen för statens institut för folkhälsan har i skrivelse den 8 oktober 1946 gjort framställning om anslag för institutet för nästa budgetår. Framställningen grundar sig på beslut av styrelsen den 21 augusti och den 8 oktober 1946. Sistnämnda beslut har föregåtts av förhandlingar mellan styrelsen och statsverkens ingenjörförbund. I en kompletterande skrivelse den 25 februari 1947 har styrelsen — delvis i anledning av överläggningar med Sveriges yngre läkares förening — hemställt om beaktande av vissa nya förslag rörande de högskoleutbildade extra assistenternas löneställning och angående anslagsberäkningen. Över framställningen den 8 oktober 1946 ha yttranden avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden och medicinalstyrelsen.

Förslag till omkostnadsstat för nästa budgetår framlägges av *institutets styrelse* i skrivelserna den 8 oktober 1946 och den 25 februari 1947. I sistnämnda skrivelse har vid beräkningen av medelsbehovet hänsyn tagits till medelsförbrukningen under tiden den 1 juli 1946—den 31 januari 1947. Förslaget innebär att anslagsposten till sjukvård höjes från 1 000 till 2 000

kronor, anslagsposten till reseersättningar från 10 000 till 40 000 kronor och anslagsposten till expenser från 85 000 till 135 000 kronor. Beträffande anslagsposten till övriga utgifter har föreslagits en höjning från 177 200 till 337 000 kronor. Av sistnämnda höjning belöper huvuddelen eller 150 000 kronor å delposten till förbrukningsartiklar. Medelsförbrukningen för detta ändamål under de sju första månaderna av innevarande budgetår har uppgått till 135 600 kronor.

I propositionen har vidare anmälts, att styrelsen i skrivelse den 9 november 1946 lämnat en redogörelse för anslagsförbrukningen den 1 juli—den 31 oktober samma år. Med ledning härav har styrelsen jämväl verkställt en uppskattning av den beräknliga medelsåtgången under hela budgetåret 1946/47. Vad angår avlöningsanslaget skulle enligt denna uppskattning till avlöningar till experter och tillfälliga biträden fordras ett sammanlagt belopp av 215 000 kronor. Denna delpost skulle alltså behöva överskridas med 158 000 kronor. Beträffande omkostnadsanslaget har styrelsen i samma skrivelse, med utgångspunkt från medelsförbrukningen den 1 juli—den 31 oktober 1946, uppskattat behovet av medel för reseersättningar, övriga expenser och övriga utgifter under budgetåret 1946/47 till respektive 35 000, 65 000 och 325 000 kronor. De i gällande omkostnadsstat för dessa ändamål upptagna posterna skulle alltså behöva överskridas med respektive 25 000, 30 000 och 147 800 kronor.

Föredragande statsrådet Mossberg har anfört bland annat följande.

Vidkommande institutets avlöningsanslag vill jag till en början beröra vissa för avdelningarna *gemensamma spörsmål*. Jag upptager därvid först frågan om de extra assistenternas löneställning.

Vid institutet finnas anställda 3 assistenter (läkarassistenter) i lönegrad Ex 22, 2 assistenter (högskoleutbildade assistenter, som ej äro läkare) i lönegrad Ex 21 och 5 assistenter (ej högskoleutbildade) i lönegrad Ex 16. I föreliggande anslagsframställning föreslås inrättande av ytterligare 2 assistenttjänster, nämligen 1 läkarassistent å födoämneshygieniska avdelningen och 1 assistent med lägre teknisk utbildning å vattenlaboratoriet. Styrelsen anser samtliga assistenter böra erhålla förbättrad löneställning.

Jag har i en förut denna dag avlåten proposition angående anslag till statens bakteriologiska, rättskemiska och farmaceutiska laboratorier förordat, att avlöningsförmånerna för de vid nämnda laboratorier fast anställda assistenterna med vetenskaplig utbildning skulle bestämmas med hänsyn till kvalifikationer och tjänstgöringstid. I lönegrad Eo 24 skulle placeras assistent med läkarlegitimation under förutsättning att vederbörande tjänstgjort vid statslaboratorium under minst ett år. För övriga assistenter skulle en placering i högst lönegrad Eo 23 kunna ifrågakomma. För att kunna hänföras till denna lönegrad skulle befattningshavaren ha tjänstgjort vid statslaboratorium under minst ett år samt ha avlagt licentiatexamen eller förvärvat däremot svarande kompetens i ämne, som fölle inom laboratoriets verksamhetsområde. Uppfyldes icke sistnämnda fordran, skulle befattningshavaren icke få åtnjuta lön i högre lönegrad än Eo 21. Assistent, som icke tjänstgjort vid statslaboratorium under sammanlagt ett år i följd, skulle enligt nämnda förslag erhålla arvode eller lön högst till belopp, motsvarande två löneklasser lägre än vad som eljest skulle ha utgått. På Kungl. Maj:t ansågs böra an-

komma att utfärda närmare föreskrifter i berörda hänseenden, varvid även borde beaktas angelägenheten av att vederbörande förskaffat sig viss praktisk erfarenhet utanför statslaboratorium.

Nu angivna grunder torde böra tillämpas även vid statens institut för folkhälsan. I enlighet härmed skulle — vid godtagande jämväl av styrelsens förslag om anställande av ytterligare en läkarassistent — 4 assistenttjänster i lönegrad Eo 24 böra inrättas. Jag föreslår vidare, att å personalförteckningen upptagas 2 assistenttjänster i lönegrad Eo 23.

Beträffande assistenterna i lönegrad Ex 16 — i regel ingenjörer utan högskoleexamen — anser jag i likhet med styrelsen en förbättring av löneställningen motiverad. Med hänsyn till att åt 1944 års personalutredning uppdragits att verkställa översyn beträffande löneställningen för teknisk personal finner jag mig dock endast såtillvida böra biträda styrelsens förslag, att jag förordar att befattningshavarna efter en skälig aspiranttid och tidigare förvärvd praktisk erfarenhet placeras i lönegrad Eo 16.

Vid institutet finnas för närvarande 2 assistentbefattningar i lönegrad Eo 19. Styrelsen föreslår i sin anslagsframställning, att en ny sådan befattning knytes till institutet från och med nästa budgetår. I fråga om samtliga dessa befattningar hemställer styrelsen, att desamma vid genomförande av 1945 års lönekommittés förslag till löneroglering skola anses tillhöra 20 lönegraden. Styrelsens hemställan grundar sig på att befattningarna eljest skulle komma att hänföras till samma lönegrad i den av kommittén utarbetade löneplanen som tjänster i den nuvarande 18 lönegraden. Under erinran att kommitténs förslag numera i princip godkänts av riksdagen vill jag uttala, att jag — med hänsyn bland annat till tjänstegöromålets art och de på befattningshavarna ställda kompetenskraven — finner mig böra tillstyrka styrelsens hemställan.

Vid institutet sysselsättas 136 befattningshavare i biträdesställning. Av dessa äro 2 ordinarie, nämligen 1 första laboratoriebiträde (A 11) och 1 kanslibitråde (A 7). Därjämte finnas 7 extra ordinarie befattningar i 6 och 7 lönegraden. Övriga icke-ordinarie befattningshavare inneha lägre löneställning. Av styrelsen har föreslagits, att kanslibiträdestjänsten i lönegrad A 7 skulle ändras till kontoristtjänst i lönegrad A 9 samt att biträdespersonalen skulle utökas med 4 laboratoriebiträden i lönegrad A 7, 1 första laboratoriebiträde i lönegrad Eo 11, 1 kanslibitråde i lönegrad Eo 7 och 6 laboratoriebiträden i lönegrad Eo 7, varvid en befattning i lönegrad Eo 6 skulle utgå. Enligt vad jag under hand inhämtat ankommer på det kanslibitråde, som skulle erhålla kontoristtjänst, att leda och övervaka den med kontorsgöromål sysselsatta personalen å födoämneshygieniska avdelningen. Av befattningshavaren fordras med hänsyn till föreliggande arbetsuppgifter god kunskap i främmande språk (tyska, engelska och franska) samt stenografi. Till den föreslagna befattningen såsom första laboratoriebiträde skulle höra att leda och utbilda laboratoriebiträdespersonalen å nyssnämnda avdelning. Befattningshavaren skulle därjämte bland annat anförtros vissa mera krävande laboratoriearbeten. Då jag med avseende å såväl de två nu nämnda tjänsterna som i övrigt delar styrelsens uppfattning, att en förbättring av löneförmånerna för ifrågavarande befattningshavare är påkallad, tillstyrker jag bifall till styrelsens hemställan, dock att jag med hänsyn till pågående utredning rörande den statliga laboratoriepersonalens löneställning anser nya ordinarie befattningar icke böra inrättas. Samtliga nya tjänster böra alltså uppföras på extra ordinarie stat.

Jag övergår härefter till frågan om personalorganisationen vid de olika avdelningarna.

De av styrelsen härutinnan framlagda förslagen avse — förutom ändring i vissa fall av befattningshavarnas löneställning — en viss ökning av perso-

nalens numerär. Jag vill med avseende härå inledningsvis framhålla, att den föreslagna personalökningen helt är betingad av inträdd stegring i arbetsbördan i fråga om uppgifter, som instruktionsenligt ankomma på institutet.

Styrelsen har föreslagit, att vid *allmänhygieniska avdelningen* skulle anordnas — förutom vanligen förekommande kurser — en ny kurs avseende undervisning av första distriktssköterskor. Då även jag anser en sådan kurs behöflig, biträder jag förslaget i denna del. Vad angår avdelningens verksamhet i övrigt torde — med hänsyn till verksamhetens utvidgning under senare år — en personalförstärkning få anses nödvändig. Jag tillstyrker därför, att en ny vetenskapligt utbildad befattningshavare anställs. Denne synes dock tills vidare böra avlönas med arvode, som torde böra utgå med ett belopp av högst 12 600 kronor om året. Mot förslaget, att den vid avdelningen redan inrättade arvodesbefattningen såsom laborator ändras till extraordinarie tjänst i 26 lönegraden, har jag intet att invända. Jag vill slutligen erinra, att enligt riksdagens beslut befattningen såsom föreståndare för distriktssköterskeskolan från och med nästa budgetår skall uppflyttas från lönegrad A 17 till A 20.

De löpande arbetsuppgifterna å *yrkeshygieniska avdelningen* ha under de hittills gångna arbetsåren företett en fortgående kraftig ökning. Mellan åren 1941 och 1945 har sålunda de diarieförda ärendenas antal mer än fyrdubblats. Avdelningens personalbestånd har emellertid icke ökats i samma proportion som göromålen. En viss, relativt betydande arbetsbalans har därför icke kunnat undgås. Avdelningen har dessutom icke kunnat i önskvärd utsträckning upptaga och fullfölja uppgifter, som vid institutets tillkomst uppställts för densamma. Det är emellertid givetvis icke tillfredsställande, att hälsoriskerna inom industri och andra näringsgrenar på grund av bristande personella resurser vid institutet lämnas obeaktade under obestämd tid framåt. Kungl. Maj:t har därför sett sig nödsakad att medgiva provisorisk förstärkning av personalen å avdelningen redan genom beslut den 19 juli 1946. Enligt detta beslut må följande befattningshavare vara anställda vid avdelningen, nämligen dels under hela budgetåret en läkare och en ingenjör, var och en med ett årsarvode av högst 10 000 kronor, dels ock under tiden den 1 oktober 1946—den 30 juni 1947 en ingenjör med ett årsarvode av högst 8 500 kronor. Styrelsens nu framlagda förslag innebär, att nämnda befattningshavare skulle på stadigvarande sätt knytas till avdelningen, varjämte en ingenjör skulle nyanställas. På senare framställning av styrelsen har Kungl. Maj:t den 17 januari 1947 bl. a. medgivit, att ytterligare en tillfällig befattningshavare med ingenjörsutbildning finge anställas. Jag finner mig under sådana förhållanden böra biträda de i anslagsskrivelsen framförda förslagen om personalförstärkning. Därvid torde en läkare och två ingenjörer böra beredas fastare anställning vid institutet med placering läkaren såsom laborator i lönegrad Eo 26, den ene ingenjören såsom assistent i lönegrad Eo 21 och den andre ingenjören såsom assistent i lönegrad Eo 19. Däremot torde ytterligare någon tids erfarenhet böra avvaktas, innan fastare anställning beredes åt den tredje av de tillfälligt tjänstgörande ingenjörerna. Medel för denna befattningshavare böra därför alltjämt beräknas under anslagsposten till avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden. Härutöver torde för anordnande under nästa budgetår av en kurs för industri- och förtroendeläkare ett belopp av 1 300 kronor böra ställas till institutets förfogande.

Styrelsens förslag om uppflyttning i lönegrad av förste avdelningsingenjören å *yrkeshygieniska avdelningen* anser jag mig däremot icke för närvarande kunna tillstyrka.

Verksamheten å *födoämneshygieniska avdelningen* bedrivs i huvudsak på fyra laboratorier, nämligen vitaminlaboratoriet, kemiska laboratoriet, biologiska laboratoriet och vattenlaboratoriet. Arbetsuppgifterna å avdelningen tillhöra sålunda flera olika forskningsområden. Personalen omfattar för närvarande ett nittiotal befattningshavare och är större än vid någon av institutets övriga avdelningar. Styrelsen har, med hänsyn till att ledningen av forskning och administration å en avdelning av denna storlek svårligen kan fullgöras av en enda person, föreslagit, att vitaminlaboratoriet skulle utbrytas från densamma och göras till en självständig avdelning under ledning av en professor i lönegrad A 30. I samband därmed skulle den nu till vitaminlaboratoriet hörande laboratoriefattningen slopas. För egen del vill jag uttala, att jag i betraktande av storleken av födoämneshygieniska avdelningen finner det påkallat, att vissa uppgifter avskiljas från densamma. Då vitaminlaboratoriet redan nu intager en relativt självständig ställning — beroende bland annat på att dess uppgifter äro väl avgränsade och huvudsakligen ägarum med en speciell metodik — synes det mig naturligt, att detta laboratorium utbrytes från avdelningen i övrigt. I personalhänseende påkallas härav endast den ändringen, att laboratoriefattningen i lönegrad A 26 ombildas till professorstjänst i lönegrad A 30.

Då å födoämneshygieniska avdelningen icke finnes annan medicinskt utbildad befattningshavare än föreståndaren, har jag intet att invända mot att en läkarassistent anställs å avdelningen. Tjänsten bör placeras i lönegrad Eo 24. Jag tillstyrker vidare, att förste kemisten å kemiska laboratoriet, vilken bör vara överordnad assistenterna, uppflyttas från lönegrad Eo 21 till Eo 22. Med hänsyn till den fortsatta ökningen av antalet vattenundersökningar anser jag erforderligt att å vattenlaboratoriet inrättas en assistenttjänst med placering i lönegrad Eo 16. Slutligen finner jag i likhet med styrelsen, att de extra ordinarie laboratoriefattningarna å kemiska och biologiska laboratorierna nu böra uppföras på ordinarie stat med placering i 26 lönegraden.

Vad beträffar den för institutet *gemensamma personalen* har styrelsen bevärt, att en befattning såsom kamrer i lönegrad A 22 skulle inrättas från och med nästa budgetår. Den nuvarande kassörstjänsten i lönegraden Eo 11 skulle i samband därmed indragas. Genom kamrerartjänstens tillkomst avser styrelsen att avlasta institutets föreståndare från detaljgöromål av kameral karaktär. Jag finner det med hänsyn till den omfattning, som institutets verksamhet och penningomslutningen vid detsamma numera erhållit, icke rimligt, att institutionens chef skall ha att utföra kamerala detaljgöromål och ensam bära det ekonomiska ansvaret för vidtagna dispositioner. Styrelsens förslag om tillskapande av en kamrerarbefattning synes mig därför motiverat och tillstyrker jag bifall till detsamma. Befattningen bör, såsom styrelsen ävenledes förordat, placeras i lönegrad A 22. I fråga om arbetsuppgifterna å kamrerartjänsten vill jag dock föreslå, att utöver de uppgifter, som styrelsen ansett böra åvila befattningshavaren, jämväl de nu på styrelsens sekreterare ankommande sekretariatgöromålen — förande av protokoll vid styrelsens sammanträden, uppgörande av petitaskrivelse samt uppsättande av andra handlingar — överföras på kamreraren.

Styrelsens sekreterare har hittills förutom för sekretariatgöromål tagits i anspråk såsom administrativ-juridisk rådgivare åt föreståndaren. Behov av sådan rådgivning torde få anses föreligga även efter tillkomsten av en kamrerarbefattning. Det lämpligaste sättet för tillgodoseende av detta behov synes mig vara, att sekreterarbefattningen ombildas till en tjänst såsom administrativ rådgivare åt föreståndaren. Arvodet å den nya tjänsten torde tills

vidare böra utgå med samma belopp som det nuvarande sekreterararvodet eller med 1 300 kronor om året.

Styrelsens förslag om uppflyttning av en vaktmästartjänst i lönegrad A 7 till lönegrad A 9 och en vaktmästartjänst i lönegrad Eo 5 till lönegrad A 7 anser jag mig icke för närvarande kunna i vidare mån biträda än att jag föreslår, att sistnämnda befattning överföres på ordinarie stat med placering i 5 lönegraden. Beträffande de med arvode avlönade vaktmästarna torde institutet ha att inom ramen för anvisade medel besluta rörande löneställningen.

I enlighet med vad jag förordat i proposition den 7 februari 1947 angående omorganisation av medicinalstyrelsen torde den å institutets personalförteckning upptagna tjänsten såsom förste aktuarie — i samband med inrättande vid medicinalstyrelsen av en statistisk avdelning — böra indragas från och med den 1 juli 1947.

Det av medicinalstyrelseutredningen framlagda förslaget om inrättande av ett *permanent arbetsutskott* finner jag förtjänt av att tagas under övernäggande, icke minst i syfte att åvägabringa samordning beträffande verksamheten vid institutet och andra institutioner med likartade arbetsuppgifter, varom bl. a. 1946 års riksdag uttalat önskemål. Frågan om arbetsutskottets sammansättning är emellertid beroende av huruvida den yrkeshygieniska avdelningen kommer att kvarstå inom institutet eller — såsom 1938 års arbetarskyddskommitté föreslagit — överflyttas till den centrala tillsynsmyndigheten i fråga om arbetarskyddslagstiftningen. Då ställning ännu icke tagits till arbetarskyddskommitténs förslag, torde även avgörandet av frågan om inrättande av det föreslagna arbetsutskottet böra tills vidare anstå.

Vad institutets omkostnader angår har jag ingen erinran mot styrelsens anslagsberäkning. Omkostnadsanslaget skulle alltså uppföras med 549 800 kronor. Frågan om inköp av en snabb svarv för institutets metall- och snickeriverkstad för en kostnad av 15 000 kronor torde dock böra underkastas en närmare prövning, innan medel för ändamålet ställas till institutets förfogande.

Jag vill slutligen uttala, att jag förutsätter, att i framtiden utvidgningar i institutets organisation, vilka kunna medföra kostnadsökning, icke komma att vidtagas utan Kungl. Maj:ts dessförrinnan lämnade medgivande.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wagnsson m. fl.* (I: 245) och den andra inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* (II: 368), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om uppflyttning i lönegrad A 26 av befattningen såsom förste avdelningsingenjör å statens institut för folkhälsans yrkeshygieniska avdelning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda förslag, får utskottet hänvisa till motionen II: 368.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebär betydande höjningar av anslagen till avlöningar och omkostnader vid statens institut för folkhälsan. I avsevärd utsträckning påkallas en uppräkningsanslag genom beslutet om allmän lönereglering samt om reglering av befodringsgången för

biträdespersonal. Härjämte har föreslagits dels en förbättring av löneställningen för viss personal, utöver vad som följer av angivna beslut, dels ock en icke oväsentlig förstärkning av institutets arbetskrafter.

Institutets anslag till avlöningar och omkostnader ha under de senaste budgetåren undergått en kraftig ökning. Avlöningsanslaget, som för budgetåret 1944/45 anvisades med ett belopp av 290 000 kronor, ökades för de därpå följande budgetåren till 404 000 respektive 640 000 kronor och har för nästkommande budgetår föreslagits upptaget till 1 230 000 kronor. I skrivelse nr 273 uttalade 1946 års riksdag vissa betänkligheter i anledning av ökningen av kostnaderna för institutets verksamhet.

Utskottet har icke kunnat undgå att hysa tveksamhet inför den fortsatta ansvällning av institutets verksamhet, som avspeglar sig i Kungl. Maj:ts förevarande förslag, särskilt med hänsyn till att frågan om den yrkeshygieniska avdelningens slutliga organisation kan förväntas erfordra förnyad prövning i samband med förslag om organisationen av tillsyn å arbetarskyddslagstiftningen m. m. Föredragande statsrådet har emellertid uttalat att den föreslagna personalökningen helt är betingad av inträdd stegring i arbetsbördan i fråga om uppgifter, som instruktionsenligt ankomma på institutet. Med hänsyn härtill vill utskottet icke motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan dock icke tillstyrka det i motionerna I: 245 och II: 368 framförda yrkandet om uppflyttning i lönegrad av en befattning som förste avdelningsingenjör å yrkeshygieniska avdelningen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 245 och II: 368

1) medgiva att personalförteckningen för statens institut för folkhälsan må ändras enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 7 mars 1947 framlagt förslag;

2) godkänna följande avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	180 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	18 100
3. Avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	»	185 800
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	787 500
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	58 600

Summa förslagsanslag kronor 1 230 000;

3) för budgetåret 1947/48 under V a huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Statens institut för folkhälsan: Avlöningar* 1 230 000 kronor;

b) till *Statens institut för folkhälsan: Omkostnader* 549 800 kronor.

Stockholm den 6 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 103.